

Τεχνολογικό
Πανεπιστήμιο
Κύπρου

Σχολή Επικοινωνίας
και Μέσων Ενημέρωσης

Διδακτορική Διατριβή

**Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ,
Η ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΥ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΚΑΙ Η
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΣΤΑ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΑ ΜΕΣΑ**

Ραφαήλ Σοφοκλέους

Λεμεσός, Νοέμβριος 2022

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Διδακτορική διατριβή

**Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ,
Η ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΥ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΚΑΙ Η
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΣΤΑ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΑ ΜΕΣΑ**

του
Ραφαήλ Σοφοκλέους

Λεμεσός, Νοέμβριος 2022

Διδακτορική διατριβή

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ, Η ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΚΑΙ
ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΚΑΙ Η
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΣΤΑ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΑ ΜΕΣΑ

Παρουσιάστηκε από τον

Ραφαήλ Σοφοκλέους

Ερευνητικός Σύμβουλος:

Στέλιος Στυλιανού, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Υπογραφή _____

Πρόεδρος Εξεταστικής Επιτροπής:

Μάριος Κωνσταντίνου, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Υπογραφή _____

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής:

Σιμώνη Συμεωνίδου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Υπογραφή _____

Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Λεμεσός, Νοέμβριος 2022

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Ραφαήλ Σοφοκλέους 2022

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της διδακτορικής διατριβής από το Τμήμα Επικοινωνίας και Σπουδών Διαδικτύου του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου δεν υποδηλώνει απαραίτητα και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ολοκλήρωση της παρούσας διδακτορικής διατριβής αποτελεί για εμένα στόχο ζωής για τον οποίο χρειάστηκε να θυσιάσω πολλά και να επενδύσω αμέτρητες ώρες δουλειάς. Γι' αυτό, η ολοκλήρωση αυτού του έργου μου δίνει τεράστια ικανοποίηση και χαρά. Χωρίς τη συμβολή και βοήθεια κάποιων ατόμων δεν θα ήταν εφικτό αυτό το εγχείρημα.

Αρχικά, θα ήθελα από τα βάθη της καρδιάς μου να ευχαριστήσω θερμά και ιδιαίτερα τον ερευνητικό μου σύμβουλο, αναπληρωτή καθηγητή Στέλιο Στυλιανού. Από την αρχή μέχρι το τέλος ήταν δίπλα μου σε όλα τα ερευνητικά στάδια, με συμβούλευε και με υποστήριζε με κάθε τρόπο, τόσο στις εύκολες όσο και στις δύσκολες στιγμές. Εκφράζω ένα τεράστιο ευχαριστώ για την καθοδήγηση, την πολύτιμη βοήθεια και υποστήριξη που μου πρόσφερε σε όλη τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας διατριβής και ευρύτερα των διδακτορικών μου σπουδών. Παράλληλα, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τα άλλα δύο μέλη της Επιτροπής Επίβλεψης, την αναπληρώτρια καθηγήτρια Δήμητρα Μηλιώνη και τον επίκουρο καθηγητή Διονύση Πάνο για όλη την υποστήριξή τους.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τον επίκουρο καθηγητή Κώστα Τζιούβα και τον διδακτορικό φοιτητή Αντώνη Χαραλάμπους για την τεχνική υποστήριξη που μου προσέφεραν στη συλλογή διαδικτυακού υλικού. Επιπλέον, ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω στην αναπληρώτρια καθηγήτρια Βασιλική Τρίγκα και στην αναπληρώτρια καθηγήτρια Δήμητρα Μηλιώνη για τη βοήθεια στη συλλογή των δεδομένων της πιλοτικής χορήγησης. Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους τους συμμετέχοντες και όλες τις συμμετέχουσες στο πείραμα και στις συνεντεύξεις· χωρίς τη συμμετοχή τους θα ήταν αδύνατη η υλοποίηση της παρούσας διατριβής. Ιδιαίτερα θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω την επίκουρη καθηγήτρια Λία (Πασχαλία) Σπυρίδου για τις ερευνητικές συνεργασίες που είχαμε κατά τη διάρκεια των σπουδών μου και την επίκουρη καθηγήτρια Ιόλη Νικολαΐδου και τον αναπληρωτή καθηγητή Διονύση Πάνο για τις συνεργασίες που είχαμε στο πλαίσιο διδασκαλίας μαθημάτων. Στο σημείο αυτό, ευχαριστώ ιδιαίτερα το Τμήμα Επικοινωνίας και Σπουδών Διαδικτύου για τη δυνατότητα που μου έδωσε να ασχοληθώ ερευνητικά με την παρούσα διατριβή αλλά και την Υπηρεσία Σπουδών και Φοιτητικής Ευημερίας του ΤΕΠΙΑΚ και ιδιαίτερα τον προϊστάμενό της Δρ. Βασίλη Πρωτοπαπά για την καθοδήγηση που μου προσέφεραν σε όλη τη διάρκεια των διδακτορικών μου σπουδών. Επιπλέον, στο πλαίσιο των διδακτορικών μου σπουδών και ως εκπρόσωπος των μεταπτυχιακών φοιτητριών/ητών

του Δικτύου Ενίσχυσης και Ανάπτυξης της Μάθησης ΤΕΠΑΚ, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τη Δρ. Αντιγόνη Παρμαξή, τον Δρ. Δημήτριο Μπόγλου και τα υπόλοιπα ακαδημαϊκά και άλλα μέλη του Δικτύου για όλη τη συνεργασία και υποστήριξη τους αυτά τα χρόνια.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα όσα άτομα και οργανισμούς με υποστήριξαν οικονομικά. Ως νέος από οικογένεια από χαμηλά οικονομικά στρώματα και επειδή αφοσιώθηκα πλήρως στις διδακτορικές μου σπουδές χωρίς να εργάζομαι ιδιαίτερα, η βοήθεια αυτή ήταν καθοριστική. Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω το Ίδρυμα Υποτροφιών Αναστάσιος Λεβέντης για την παραχώρηση υποτροφίας και το Πολιτιστικό Φιλανθρωπικό Ίδρυμα "Αθηνά-Μαρία Παπά" και ιδιαίτερα τον Πρόεδρό του κ. Νίκο Παπά για την πολύτιμη βοήθειά τους. Την ίδια στιγμή, ευχαριστώ ιδιαίτερα το Ίδρυμα Υποτροφιών Αθανάσιος Κτωρίδης και ιδιαίτερα τον Πρόεδρό του κ. Νάσο Κτωρίδη για τη χορηγία αριστείας που μου παρείχαν. Ταυτόχρονα, ευχαριστώ το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών Κύπρου για την υποτροφία που μου παρείχε για τις διδακτορικές μου σπουδές. Ευχαριστώ επίσης τον Οργανισμό Νεολαίας Κύπρου για την οικονομική ενίσχυση που μου παρείχε στο πλαίσιο του προγράμματος "Φοιτητές σε Δράση 2019", η οποία ήταν πολύτιμη για την επιτυχή υλοποίηση του δεύτερου ερευνητικού άξονα της διδακτορικής μου διατριβής.

Ιδιαίτερα θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω κάποια φιλικά μου άτομα για την ψυχική υποστήριξη τους. Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Αντρούλλα Δημητρίου, την υποψήφια διδάκτορα Σόφη Δημητρίου, την κ. Στάλα Κικκίδου και τον κ. Φίλιππο Μιχαηλίδη για την πολύτιμη υποστήριξη τους. Ιδιαίτερα ευχαριστώ τον οικογενειακό φίλο και εκπαιδευτικό δημοτικής εκπαίδευσης Μιχάλη Στυλιανού για όλη την ενθάρρυνση και φιλικές συζητήσεις που είχαμε αλλά και για την υποστήριξη που μου παρείχε για συντακτικές διορθώσεις κατά το τελικό στάδιο επιμέλειας της διατριβής. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους φίλους μου Ραφαήλ Μιχαήλ και Δανιήλ Δανιήλ για όλη την υποστήριξη και τις φιλικές συζητήσεις που είχαμε σε όλη τη διάρκεια της μελέτης μου.

Τέλος, ευχαριστώ θερμά και ιδιαίτερα τη μητέρα μου Αντρούλλα και τα αδέρφια μου Γεωργία και Μαρίνο για την πολύτιμη στήριξη που μου προσέφεραν στις ατελείωτες ώρες μελέτης βιβλίων, άρθρων και αναλύσεων καθώς και συγγραφής της παρούσας διατριβής.

Την παρούσα διατριβή την αφιερώνω στον πατέρα μου Χρυσάνθο ο οποίος απεβίωσε πριν από 15 χρόνια.

Κλείνοντας, μέσα από την εμπειρία μου, θα ήθελα να αναφέρω ότι οι διδακτορικές σπουδές αποτελούν ένα μακρύ, σκληρό και επίπονο αγώνα και στόχο. Ωστόσο, παρά τις δυσκολίες, το ταξίδι είναι ωραίο και αξίζει μέχρι τέλους. Η εμπειρία μου μου έδειξε επίσης ότι η πίστη και προσευχή μπορούν να βοηθήσουν ιδιαίτερα σε όλες τις δύσκολες στιγμές. Πραγματικά, υπήρξε στιγμή που είχε συμβεί θαύμα το οποίο δεν μπορώ να εξηγήσω. Οι εμπειρίες και γνώσεις που αποκόμισα στο πλαίσιο των Σπουδών για την Αναπηρία και τα Νέα Μέσα και ιδιαίτερα οι ερευνητικές μου συζητήσεις με άτομα με οπτική και κινητική αναπηρία στο πλαίσιο των συνεντεύξεων είναι υπερπολύτιμες και μπορώ να πω ότι άλλαξαν τη στάση μου για τη ζωή. Εν ολίγοις, δεν θα αντάλλαζα με τίποτα όλες τις γνώσεις και εμπειρίες που αποκόμισα στο πλαίσιο των διδακτορικών μου σπουδών.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διατριβή εστιάζει στην κοινωνική πραγματικότητα της αναπηρίας στα διαδικτυακά μέσα και εξετάζει πώς κατασκευάζεται και τυγχάνει διαχείρισης το ζήτημα της αναπηρίας στο διαδίκτυο, πώς το σχετικό διαδικτυακό περιεχόμενο προσλαμβάνεται και ποιες επιδράσεις έχει σε στάσεις προς την αναπηρία και πώς τα άτομα με αναπηρίες ορίζουν την κατάστασή τους, προσλαμβάνουν την κοινωνική αντιμετώπιση της αναπηρίας και διαχειρίζονται διαδικτυακά τις ταυτότητές τους. Η διατριβή επικεντρώθηκε σε τρεις ερευνητικούς άξονες. Ο πρώτος εστίασε στο ερευνητικό ερώτημα "Πώς κατασκευάζεται η αναπηρία στα διαδικτυακά μέσα (ειδησεογραφικές ιστοσελίδες και πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης Facebook);" και εξέτασε πώς ειδησεογραφικοί οργανισμοί και άτομα που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο κατασκευάζουν την αναπηρία στο διαδίκτυο. Η διερεύνηση υλοποιήθηκε μέσω ποσοτικής ανάλυσης περιεχομένου 520 ειδήσεων και αναρτήσεων στο Facebook στις οποίες καταγράφηκε η επικράτηση στοιχείων που ανάγονται σε μοντέλα αναπηρίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν μεγαλύτερη επικράτηση των κοινωνιοκεντρικών μοντέλων (κοινωνικό μοντέλο και μοντέλο ανθρωπίνων δικαιωμάτων), σύμφωνα με τα οποία η αναπηρία είναι κοινωνικό ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπίζεται με έμφαση στην ενσωμάτωση και στην υποστήριξη των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες. Ωστόσο, κυρίως σε επίπεδο λανθάνοντος περιεχομένου, εντοπίζεται και σημαντική επικράτηση ατομοκεντρικών κατασκευών, οι οποίες πηγάζουν κυρίως από το ιατρικό μοντέλο, σύμφωνα με το οποίο η αναπηρία είναι ατομική δυσλειτουργία και ιατρικό ζήτημα. Ο δεύτερος ερευνητικός άξονας εστίασε στο ερευνητικό ερώτημα "Πώς η έκθεση σε διαδικτυακές κατασκευές για την αναπηρία επηρεάζει τη στάση ατόμων χωρίς αναπηρίες προς άτομα με αναπηρίες;" και εξέτασε την επίδραση διαδικτυακού περιεχομένου στις στάσεις ατόμων χωρίς αναπηρίες προς άτομα που χρησιμοποιούν τροχοκάθισμα, μέσω διαδικτυακού πειράματος με προμέτρηση και δύο μεταμετρήσεις. Συμμετείχαν 116 άτομα τα οποία τοποθετήθηκαν σε τρεις ομάδες: μία η οποία εκτέθηκε σε ερεθίσματα ιατρικού μοντέλου, μία η οποία εκτέθηκε σε ερεθίσματα κοινωνικού μοντέλου και μια ομάδα ελέγχου. Τα άτομα που συμμετείχαν έλαβαν τα ερεθίσματα στο ηλεκτρονικό τους ταχυδρομείο κατά τη διάρκεια μιας περιόδου πέντε ημερών μετά την προμέτρηση. Τα ερεθίσματα κοινωνικού μοντέλου προκάλεσαν σημαντική ήπια αλλαγή προς την αναμενόμενη κατεύθυνση (κοινωνική υποστήριξη των ατόμων με αναπηρίες), ενώ δεν επιβεβαιώθηκε

η επίδραση των ερεθισμάτων του ιατρικού μοντέλου. Ωστόσο, οι μέσες τιμές των μεταμετρήσεων των πειραματικών ομάδων ήταν σημαντικά διαφορετικές από αυτές της ομάδας ελέγχου, κάτι που δείχνει ότι η έκθεση στα ερεθίσματα και των δύο μοντέλων επηρεάζει τις στάσεις προς την αναπηρία. Η δεύτερη μεταμέτρηση έδειξε σταθερότητα των μεταβολών στις στάσεις μέχρι μία εβδομάδα μετά την έκθεση στα ερεθίσματα. Ο τρίτος ερευνητικός άξονας εστίασε στο ερευνητικό ερώτημα "Πώς κατασκευάζουν και διαχειρίζονται την ταυτότητά τους στα ΜΚΔ τα άτομα με αναπηρίες;" και διερεύνησε τη διαχείριση της ταυτότητας αναπηρίας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και την πρόσληψη σχετικού διαδικτυακού περιεχομένου, μέσω συνεντεύξεων βάθους με 25 άτομα με οπτικές και κινητικές αναπηρίες. Καταγράφηκαν τρεις στρατηγικές διαχείρισης ταυτότητας αναπηρίας: η "ανοικτή", στην οποία τα άτομα με αναπηρίες παρουσιάζουν ανοικτά την αναπηρία τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με δημόσιες αναρτήσεις, τόσο οπτικά όσο και κειμενικά, η "μέση", στην οποία τα άτομα με αναπηρίες παρουσιάζουν κυρίως με οπτικό περιεχόμενο την αναπηρία τους, αποφεύγοντας κειμενικές αναρτήσεις, και η "κλειστή/περιορισμένη", στην οποία τα άτομα με αναπηρίες δεν επιθυμούν να αποκαλύψουν την αναπηρία τους, εκτός μέσω προσωπικών μηνυμάτων. Σχετικά με την ιδιωτικότητα, περισσότερες ανησυχίες εκφράστηκαν από άτομα μέσης και κλειστής/περιορισμένης στρατηγικής. Συνολικά, μέσω αυτής της πολυμεθοδικής και πολυεπίπεδης προσέγγισης, η διατριβή προσφέρει δεδομένα και εξηγήσεις που ενισχύουν την ανάπτυξη του αναδυόμενου ερευνητικού τομέα Σπουδές για την Αναπηρία και Νέα Μέσα.

Λέξεις κλειδιά: Σπουδές για την αναπηρία και Νέα Μέσα, σπουδές επικοινωνίας, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ανάλυση περιεχομένου, πείραμα, συνεντεύξεις, μοντέλα αναπηρίας, ταυτότητα, κοινωνική κατασκευή, επίδραση.

ABSTRACT

The present dissertation focuses on the social reality of disability and the internet. It examines how disability is constructed and managed online, how online content about disability is perceived and how it affects attitudes toward disability, and how persons with disabilities define their condition, perceive social reactions, and manage their identities online. The work is based on three research axes. The first research axis focused on the research question "How is disability constructed on the new media (news sites and the social networking site Facebook)?" and examined how news organizations and internet users construct disability online. For this purpose, 520 news items and Facebook posts were analyzed by quantitative content analysis based on models of disability. The results showed a greater prevalence of social models (social model and human rights model), which postulate that disability is a social matter and emphasize inclusion and promotion of the rights of persons with disabilities. Nevertheless, individualistic constructions of disability were also prevalent, mainly at the level of latent content. These constructions spring predominantly from the medical model of disability, which defines disability as an individual dysfunction that needs medical treatment. The second research axis focused on the research question "How does exposure to online constructions of disability affect attitudes of persons without disabilities toward persons with disabilities?" and examined the effect of online content about disability on the attitudes of individuals without disabilities toward wheelchair users, through an online experiment that included a pretest and two posttests. One hundred and sixteen participants were placed in three groups: one that was exposed to medical model stimuli, one that was exposed to social model stimuli, and one control group. The stimuli were communicated to the participants via email during a five-day period after the pretest. Pro-social stimuli produced a significant mild change in the expected direction (more social support for persons with disabilities), while the corresponding effect of pro-medical stimuli was not significant. Still, both social and medical group posttest means were significantly different from the control group posttest mean, suggesting that exposure to online constructions based on both models influence attitudes toward disability. A repeat posttest, administered one week after the posttest, showed stability of the observed changes. The third research axis focused on the research question "How do persons with disabilities construct and manage their identity on the social media?" and explored disability identity management on social media and perceptions of related online content, through in-depth interviews with 25 persons with

visual and mobility disabilities. Three strategies of disability identity management on social media were found: the "open" strategy, whereby individuals publicly present their disability both visually and textually, the "middle" strategy, whereby individuals present their disability mainly through visual content, avoiding textual posts, and the "closed/restricted" strategy, whereby individuals do not wish to reveal their disability in any way, except through personal messages. Regarding privacy, more concerns were expressed by participants in the middle and the closed/restricted strategy. Overall, through this multi-method and multi-level approach, the dissertation offers data and explanations in support of the development of the emerging field of Disability Studies and New Media.

Keywords: disability and new media studies, communication studies, social media, content analysis, experiment, interviews, models of disability, identity, social construction, influence.